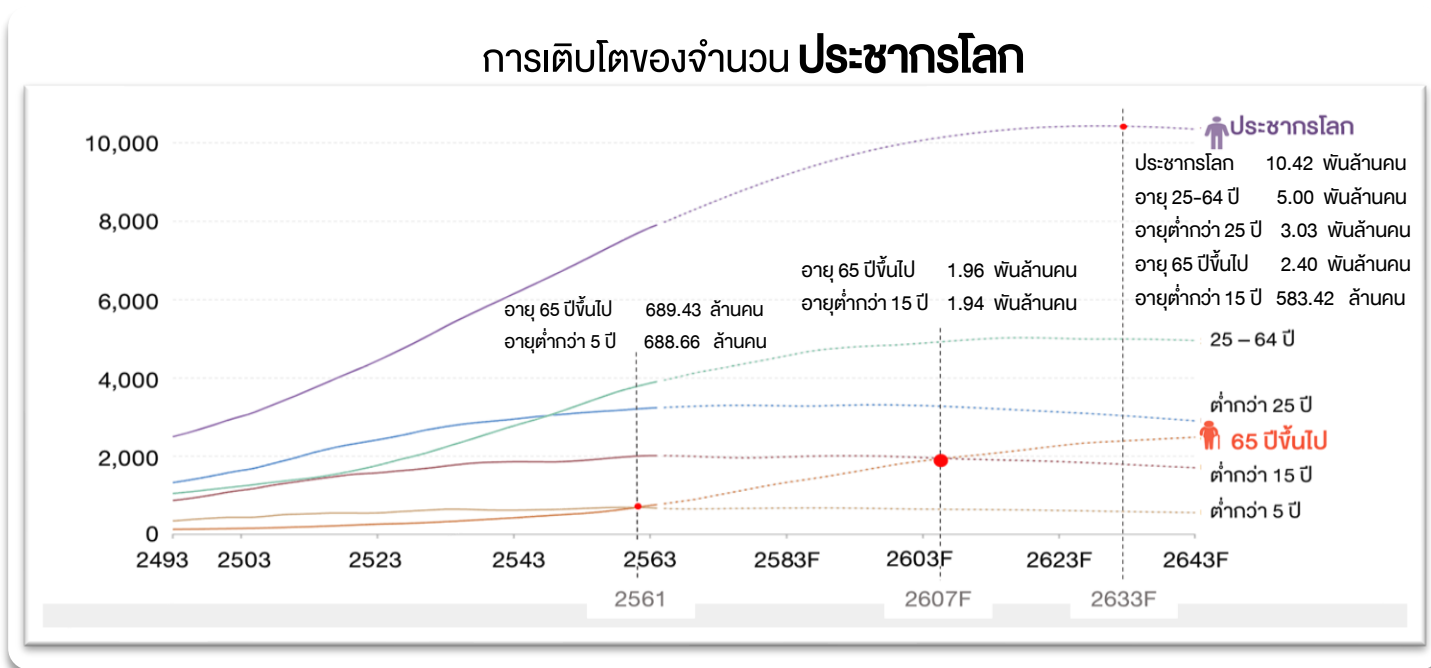

ภาวะการทำงานของผู้สูงอายุ

**GSB
RESEARCH**
ศูนย์วิจัยธนาคารออมสิน

สังคมผู้สูงอายุ	สัดส่วนประชากร อายุ 60 ปีขึ้นไป		สัดส่วนประชากร อายุ 65 ปีขึ้นไป
Aging Society	10%	หรือ	7%
Aged Society	20%	หรือ	14%
Super - Aged Society	28%	หรือ	20%

- ในปี 2561 **ประชากรโลกอายุ 65 ปีขึ้นไป** เริ่มเติบโตเพิ่มขึ้น โดยเติบโตสูงกว่ากลุ่มที่มีอายุต่ำกว่า 5 ปี ทั้งนี้ ในปี 2607 หรืออีก 40 ปีข้างหน้า จะเพิ่มขึ้นสูงกว่ากลุ่มที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี และในอนาคต คาดการณ์ว่าจะมีแนวโน้มที่สูงกว่ากลุ่มอายุต่ำกว่า 25 ปี
- ทั้งนี้ ในปี 2565 **ประชากรสูงอายุ** มีสัดส่วน 9.8% ของประชากรโลก **และเติบโตเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง มาจากประชากรโลกที่มีอายุยืนยาวขึ้น** จากปี 2562 อายุขัยเฉลี่ยอยู่ที่ 73 ปี และคาดการณ์ว่าจะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเป็น 77.3 ปี **รวมทั้งจากอัตราการเกิดที่ลดลง** จากปี 2533 ผู้หญิง 1 คนให้กำเนิดเด็ก 3 คน เป็นให้กำเนิดเด็ก 2 คน ในปี 2633 (ข้อมูลจากองค์การสหประชาชาติ)

ปี 2565 ญี่ปุ่นมีประชากรสูงอายุต่อจำนวนประชากรมากที่สุด และลำดับรองลงมาระจุกตัวอยู่ในประเทศแถบทวีปยุโรปเป็นหลัก แต่อย่างไรก็ดี ในอีก 28 ปีข้างหน้า ประเทศที่มีสัดส่วนผู้สูงอายุจำนวนมากจะย้ายมาระจุกตัวอยู่ในประเทศแถบภูมิภาคเอเชีย อาทิ ออสเตรเลีย เกาหลีใต้ ญี่ปุ่น ซึ่งสะท้อนปัญหาภาวะการพึ่งพิงวัยแรงงานในอนาคตของภูมิภาคเอเชีย

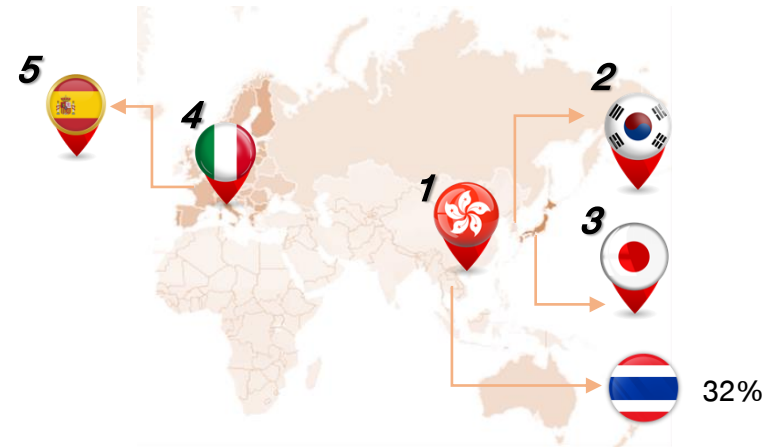

ประเทศ/ดินแดน ที่มีสัดส่วนประชากรสูงอายุ 65 ปีขึ้นไปต่อจำนวนประชากรประเทศมากที่สุด

2565

2593F

อันดับ 1	ญี่ปุ่น	30%
อันดับ 2	อิตาลี	24%
อันดับ 3	ฟินแลนด์	23%
อันดับ 4	โปรตุเกส	23%
อันดับ 5	กรีซ	23%

หมายเหตุ : ประเทศที่มีประชากรรวมมากกว่า 1 ล้านคนเท่านั้น

อันดับ 1	ฮ่องกง	41%
อันดับ 2	เกาหลีใต้	39%
อันดับ 3	ญี่ปุ่น	38%
อันดับ 4	อิตาลี	37%
อันดับ 5	สเปน	37%

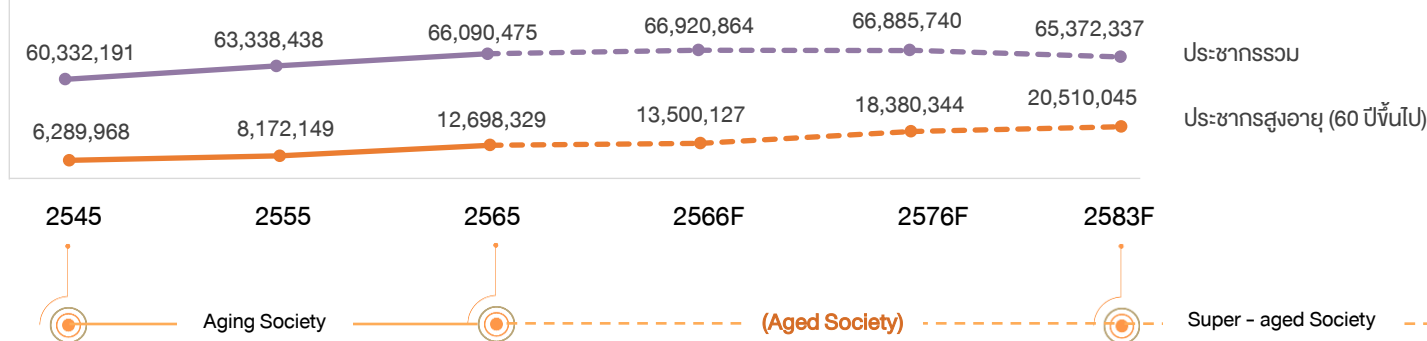
- ปี 2565 ญี่ปุ่นมีสัดส่วนประชากรสูงอายุต่อประชากรในประเทศมากที่สุด โดยมีสัดส่วนอยู่ที่ 30%
- ทั้งนี้ ในอีก 28 ปีข้างหน้า (2593) เอเชียจะเป็นภูมิภาคที่มีผู้สูงอายุในสัดส่วนที่สูง ซึ่งอาจสะท้อนได้ว่ากำลังเผชิญปัญหาภาวะพึ่งพิงได้ในอนาคต
- โดยในปี 2593 คาดการณ์ว่า ฮ่องกงจะมีสัดส่วนประชากรสูงอายุ อยู่ที่ 41% ของประชากรในประเทศเป็นอันดับ 1 จากข้อมูลของ THAI BIZ IN CHINA ระบุว่า อัตราการเกิดลดลงอยู่ที่ 0.87 (จากเดิมปี 2553 อยู่ที่ 1.13) ทำให้อัตราการเจริญเติบโตของประชากรลดลงอยู่ที่ 1.6% เมื่อเทียบกับปี 2564 รวมทั้งจากอายุเฉลี่ยเพิ่มขึ้นที่ 83.5 ปี ทำให้สัดส่วนผู้สูงอายุเพิ่มสูงขึ้น
- ในขณะที่ เกาหลีใต้ พยับขึ้นมาเป็นอันดับ 2 โดยองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) ประเมินอัตราการเกิดอยู่ที่ 0.81 ซึ่งลดลงต่อเนื่องเป็นปีที่ 6 สาเหตุหลักมาจากภาวะเศรษฐกิจ อาชีพการงาน ค่าครองชีพ และราคาบ้านที่สูงขึ้น รวมถึงผลกระทบจากการแพร่ระบาดของ Covid-19 เป็นปัจจัยที่ทำให้ไม่อยากมีลูก ประกอบกับองค์การอนามัยโลก (WHO) คาดการณ์อายุเฉลี่ยอยู่ที่ 82.3 ปี จากพฤติกรรมและความเป็นอยู่ เป็นปัจจัยสนับสนุนให้อายุยืนมากกว่าหลายประเทศ

ในปี 2566 คาดการณ์ว่าประเทศไทยจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ โดยจะมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปกว่า 13 ล้านคน หรือกว่า 20% ของประชากรประเทศ ซึ่งมาจากอายุเฉลี่ยที่ยาวนานขึ้น อัตราการเกิดและอัตราการมีบุตรเฉลี่ยที่ลดลง

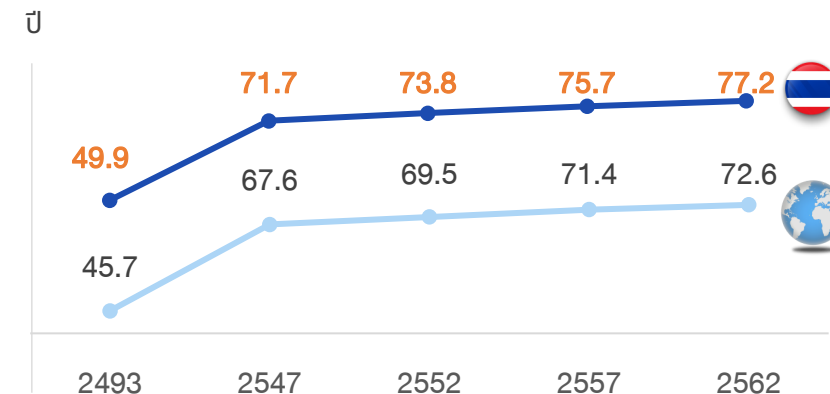

จำนวนประชากรสูงอายุ (60 ปีขึ้นไป)

จำนวน (คน)

อายุขัยเฉลี่ย (ปี)

อัตราการเกิดและประชากรผู้สูงอายุ

ประชากรสูงอายุ (60 ปีขึ้นไป)

คนเกิด

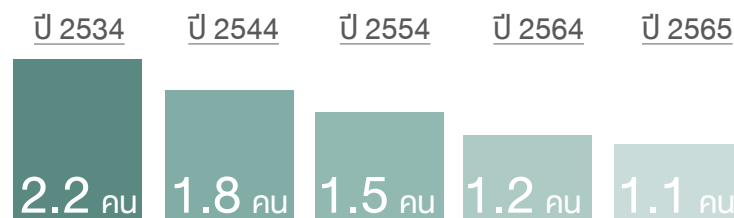

ปี	ประชากรสูงอายุ (60 ปีขึ้นไป)	คนเกิด
ปี 2561	11,058,037 คน	666,357 คน
ปี 2562	11,547,355 คน	618,193 คน
ปี 2563	12,698,329 คน	587,368 คน
ปี 2564	12,071,837 คน	544,570 คน
ปี 2565	12,698,329 คน	502,107 คน

ที่มา : สถิติประชากรทางการทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย
สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล
องค์การสหประชาชาติ

อัตราการเจริญพันธุ์ของไทย

อัตราการมีบุตรโดยเฉลี่ยของผู้หญิงไทย 1 คน

- ประเทศไทยเริ่มเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุตั้งแต่ปี 2545 และเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ในปี 2566 และเข้าสู่การเป็นสังคมสูงอายุระดับสุดยอดในปี 2573 ตามลำดับ
- ทั้งนี้ สัดส่วนประชากรสูงอายุต่อประชากรในประเทศเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง คาดการณ์ว่าในปี 2566 จะมีประชากรผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นกว่า 13 ล้านคน หรือ 20% ของประชากรประเทศ เป็นการก้าวเข้าสู่สังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์ จากอายุขัยของคนไทยที่ยืนยาวขึ้น รวมถึงอัตราการเกิดและอัตราการมีบุตรเฉลี่ยที่ลดลง ซึ่งสอดคล้องกับทิศทางการเพิ่มขึ้นของประชากรสูงอายุของภูมิภาคเอเชีย

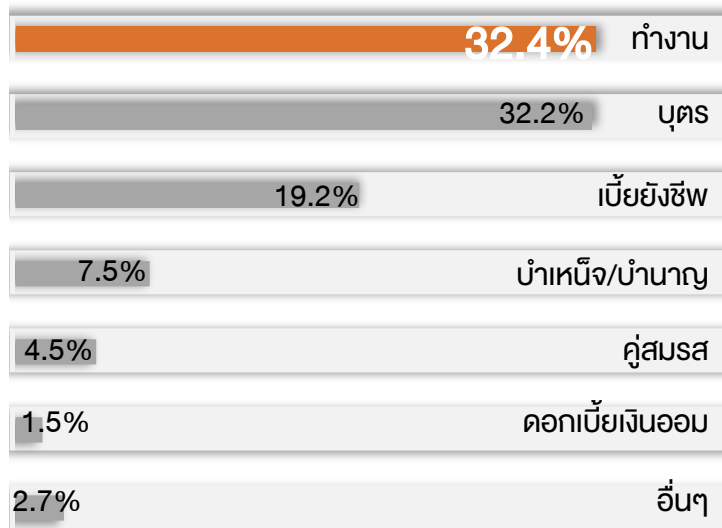
ลักษณะผู้สูงอายุในประเทศไทยมีรายได้หลักมาจากการทำงาน และมีบทบาทในตลาดแรงงานเพิ่มขึ้น

โดยกว่า 1 ใน 3 ของผู้สูงอายุยังคงทำงาน และมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น

แหล่งรายได้ของผู้สูงอายุ

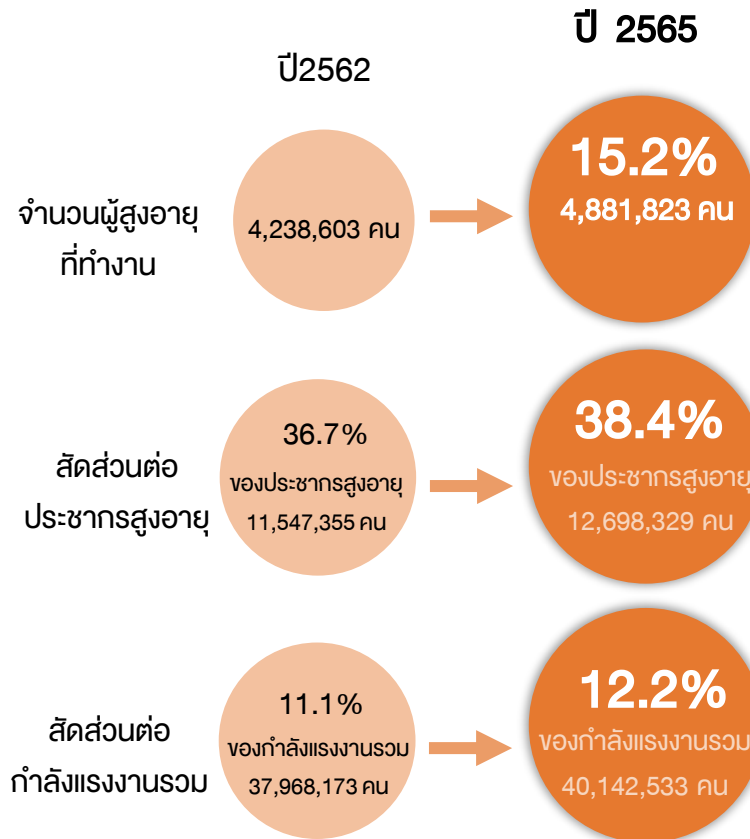

32% มีรายได้หลักมาจากการทำงาน

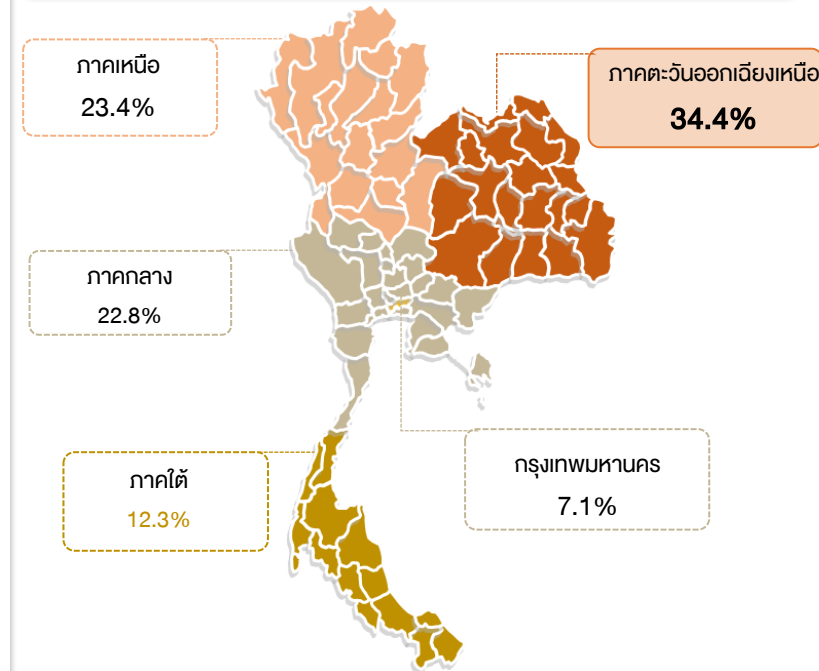
ที่มา : การสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2564 สำนักงานสถิติแห่งชาติ
ภาวะการทำงานของประชากร สำนักงานสถิติแห่งชาติ

แรงงานผู้สูงอายุ

หมายเหตุ : กำลังแรงงานรวมคือประชากรอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป

สัดส่วนผู้สูงอายุที่ทำงานจำแนกตามภาค

- ผู้สูงอายุในประเทศไทย มีรายได้หลักมาจากการทำงาน และมีบทบาทในการเป็นกำลังแรงงานเพิ่มขึ้น โดยกว่า 38% ของผู้สูงอายุยังคงทำงานอยู่ และส่วนใหญ่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

สภาพการทำงานของผู้สูงอายุ

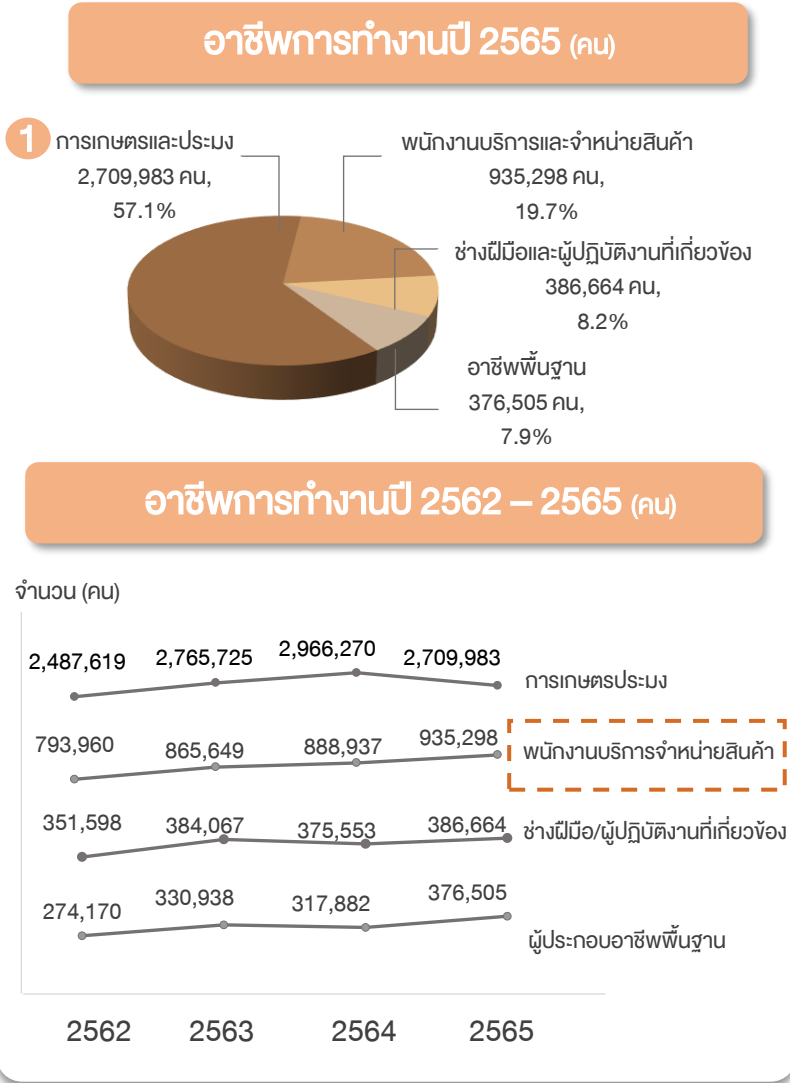
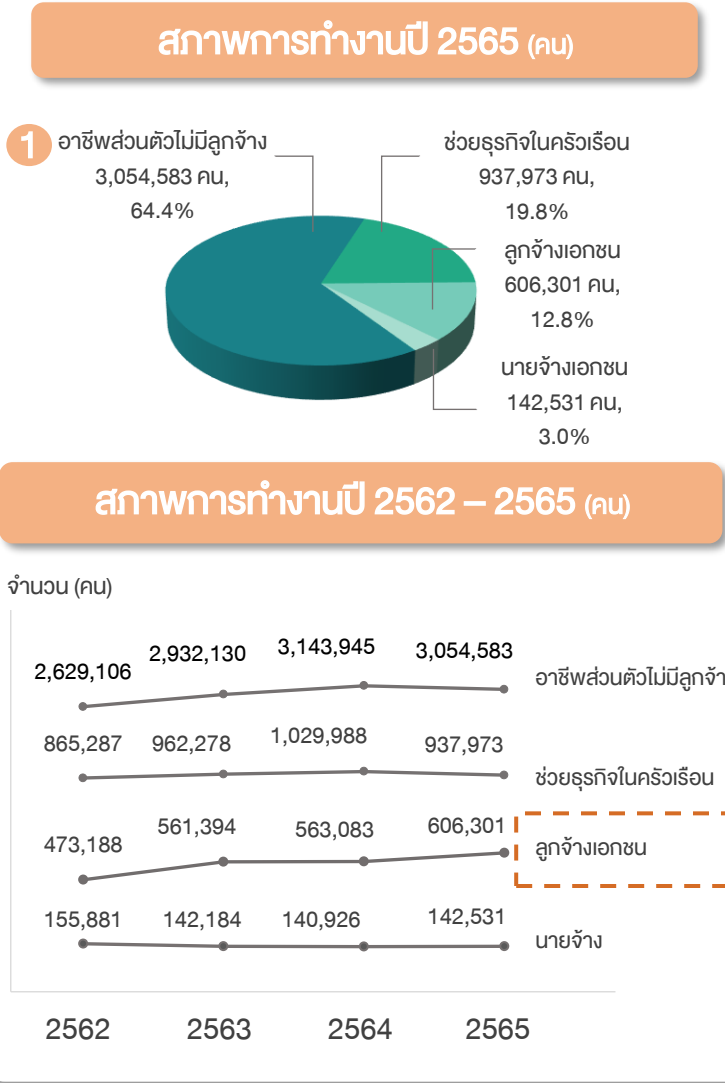
ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพส่วนตัวไม่มีลูกจ้าง

โดยทำอาชีพเกษตรและประมงเป็นหลัก

ทำให้รายได้เฉลี่ยของผู้สูงอายุต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยของกำลังแรงงานรวม

ในขณะที่เดียวกันจำนวนผู้สูงอายุที่เป็นลูกจ้างเอกชนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น

สอดคล้องกับนโยบายของภาครัฐและภาคเอกชน ที่สนับสนุนการจ้างงานของผู้สูงอายุ

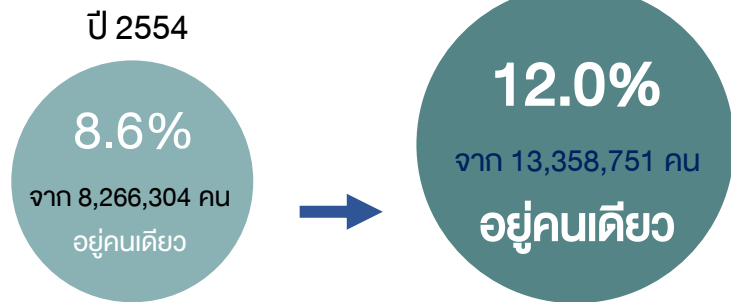

ปัจจัยที่ผลักดันให้ผู้สูงอายุยังคงทำงาน มาจากการเป็นสังคมครอบครัวเดี่ยวเพิ่มขึ้นไม่มีลูกหลาน ต้องหาเลี้ยงชีพเอง อัตราการพึ่งพิงวัยแรงงานที่เพิ่มสูงขึ้น ขณะที่ความเพียงพอของรายได้ลดลง และการะหนัที่ยังคงมีอยู่ หลังเกษียณ

สังคมไทยเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น

ไม่มีคู่สมรส หรือไม่มีบุตรหลานดูแล ทำให้ต้องทำงาน
เพื่อหาเลี้ยงชีพ

ความเพียงพอของรายได้ลดลง

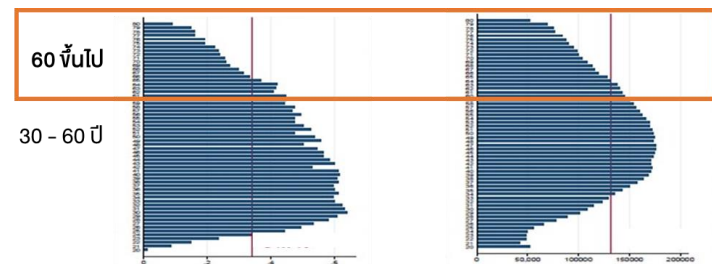

คนหลังเกษียณเป็นหนี้

1 ใน 4 ของคนอายุเกิน 60 ปี
ยังมีการะหนัที่ต้องผ่อนชำระ

การะหนัที่ต้องผ่อนชำระเฉลี่ย

อายุ 60-69 ปี เฉลี่ย 453,438 บาท
อายุ 70-79 ปี เฉลี่ย 287,932 บาท

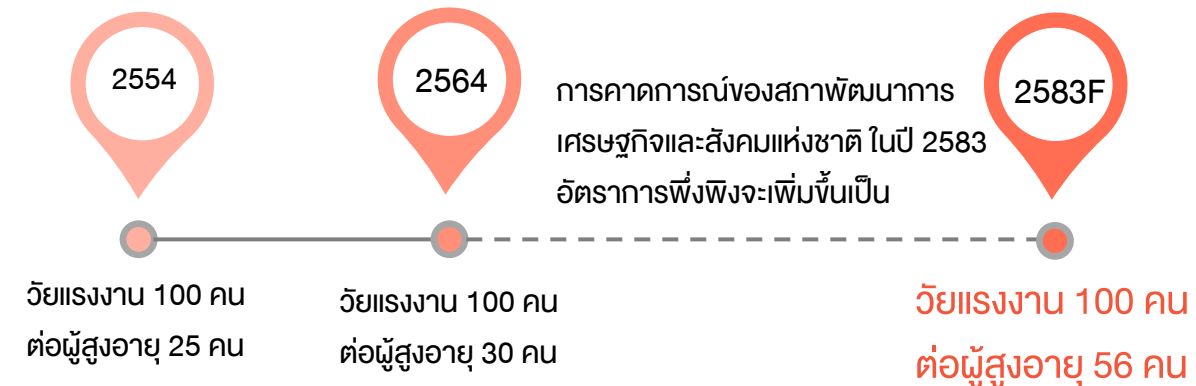
สัดส่วนคนไทยที่เป็นหนี้

มูลค่าหนี้ต่อราย

- จากผลการศึกษาของ สปท. หนี้ของ
ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นหนี้ในภาคเกษตร
ที่ได้รับการพักชำระหนี้เป็นเวลานาน
รวมทั้งหนี้บัตรเครดิต และหนี้ส่วนบุคคล
ที่ลูกหนี้มักผ่อนจ่ายขั้นต่ำ (เกือบ 40%)
ทำให้หมดหนี้หมดช้า ต้องใช้ระยะเวลายานกว่าจะหมดหนี้

อัตราการพึ่งพิงของวัยผู้สูงอายุต่อวัยแรงงานเพิ่มขึ้น

การดำเนินงานของภาครัฐในการสนับสนุนการทำงานของผู้สูงอายุ

ภาครัฐตระหนักถึงการดำเนินการเพื่อรองรับสังคมผู้สูงวัย สะท้อนผ่านการกำหนดเป็นหนึ่งในแผนยุทธศาสตร์ชาติ แผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ถ่ายทอดลงสู่การปฏิบัติไปยังหน่วยงานรัฐต่างๆ ซึ่งมีส่วนสนับสนุนให้เกิดการทำงานของผู้สูงอายุ

ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580)

- ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ :
ส่งเสริมให้มีการทำงานหลังเกษียณ ผ่านการเสริมทักษะการดำรงชีวิต ทักษะอาชีพในการหารายได้ มีงานทำที่เหมาะสมกับศักยภาพ
- ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม :
ส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจให้ทุกภาคส่วนมีการจ้างงานผู้สูงอายุ ให้เหมาะสมกับวัยวุฒิ ประสบการณ์ และสมรรถนะ

แผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ 3 (2566- 2580) ที่ประชุมคณะรัฐมนตรี (ครม.) เห็นชอบ เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2565

- แผนปฏิบัติการย่อยที่ 1 เตรียมความพร้อมของประชากรก่อนวัยสูงอายุ
 - แผนปฏิบัติการย่อยที่ 2 ยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุทุกมิติอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม
- แผนปฏิบัติการย่อยที่ 3 ปฏิรูปและบูรณาการระบบบริหารเพื่อรองรับสังคมสูงวัยอย่างมีคุณภาพ
เพิ่มขีดความสามารถในการพัฒนาและการจัดการงานด้านผู้สูงอายุขององค์กรชุมชน/ท้องถิ่นและผู้นำชุมชน
 - แผนปฏิบัติการย่อยที่ 4 เพิ่มศักยภาพการวิจัย การพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมรองรับสังคมสูงวัย

จากแผนยุทธศาสตร์ชาติและแผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ 3 (2566- 2580) ที่ให้ความสำคัญด้านการจ้างงานผู้สูงอายุ นำมาซึ่งการสนับสนุนของภาครัฐ ดังนี้

นำร่องการจ้างงานผู้สูงอายุในหน่วยงานราชการ

“อาสาสมัครผู้สูงอายุกระทรวงศึกษาธิการ” ตั้งผู้มีประสบการณ์และความถนัดด้านต่างๆ มาช่วยงานด้านการศึกษา

บริการให้ข้อมูลอาชีพอิสระ จำนวน 10 หมวด 199 อาชีพ เช่น รับจ้างต้นมาใส่บาตร ทำเหรียญโปยยกาน ฯลฯ

ค้นหาข้อมูลตำแหน่งงานที่เหมาะสม บนแพลตฟอร์ม “ไทยมีงานทำ” หรือ www.ไทยมีงานทำ.doe.go.th

ให้กู้ยืมเงินทุนเพื่อนำมาประกอบอาชีพ
ทั้งรายบุคคลไม่เกินคนละ 30,000 บาท หรือรายกลุ่ม (ไม่น้อยกว่า 5 คน) วงเงินไม่เกิน 100,000 บาท

จ้างงานผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป มาถ่ายทอดความรู้ให้คนในชุมชน เพื่อนำความรู้ที่ได้รับนำไปประกอบอาชีพต่อไป

จ้างผู้สูงอายุทำงาน
หักรายจ่ายได้ 2 เท่า

มาตรการทางภาษี ภาคเอกชนที่มีการจ้างงานผู้สูงอายุ สามารถนำจำนวนเงินที่จ่ายเป็นค่าจ้างผู้สูงอายุไปจริงมาหักเป็นค่าใช้จ่ายทางภาษีได้ **2 เท่า**

ภาคเอกชนหนุนการจ้างงานผู้สูงอายุ สร้างโอกาสในการทำงานให้ผู้สูงอายุ ให้สามารถเลี้ยงดูตนเองได้ แก้ปัญหา การขาดแคลนแรงงานในสถานประกอบการ โดยได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐจากมาตรการทางภาษี

จากมาตรการทางภาษี สถานประกอบการที่จ้างผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) สามารถใช้สิทธินำจำนวนเงินที่จ่ายเป็นค่าจ้างผู้สูงอายุไปจริง (อัตราค่าจ้างไม่เกิน 15,000 บาทต่อคนต่อเดือน) มาหักเป็นค่าใช้จ่ายทางภาษีได้ 2 เท่า เป็นปัจจัยหนึ่งที่สนับสนุนให้ภาคเอกชนมีการจ้างงานผู้สูงอายุ

ขยายอายุงานและรับสมัครผู้สูงอายุเข้าทำงานในตำแหน่งต่างๆ

CENTRAL GROUP : ต่ออายุงานหลังเกษียณ

- อายุ 55 ปีขึ้นไป
- ต่ออายุงานปีต่อปี
- ได้รับอัตราค่าจ้าง สวัสดิการ ตามตำแหน่งเท่ากับพนักงานปกติ

Café' Amazon : Café' Amazon for Change

- อายุ 55 ปีขึ้นไป
- อุปกรณ์ออกแบบเหมาะกับการใช้งานของสูงวัย
- ทำงานเป็นรายชั่วโมง โดยไม่จำเป็นต้องทำครบ 8 ชั่วโมง หรือรายวัน

ไทวัสดุ : รุ่นใหญ่ใจบริการ

- อายุ 55 ปีขึ้นไป ไม่จำกัดวุฒิการศึกษา
- มีความรู้ ความสามารถและใจรักบริการ

อิกเกีย

- ไม่จำกัดอายุ ไม่จำกัดวุฒิการศึกษา
- สามารถทำงานเป็นกะได้ มีใจรักงานบริการ

บีจี : พี่ใหญ่ไฟแรง

- อายุ 60 ปีขึ้นไป สุขภาพแข็งแรง
- มีใจรักงานบริการ สามารถทำงานเป็นกะได้

เอสโก้ โลตัส : 60 ยังแจ๋ว #อาวุโสโลตัส

- อายุ 60 ปีขึ้นไป
- สามารถเลือกสาขา วันและเวลาในการทำงาน ที่เหมาะสมกับตนเองได้

โฮมโปร : Young Smart (ยังสามาร)

- อายุ 60 ปีขึ้นไป
- สามารถทำงานเป็นกะได้ มีใจรักงานบริการ

ซีอีดับบลิว : 60 ปีมีไฟ

- อายุ 60 ปีขึ้นไป วุฒิการศึกษา ม.3 ขึ้นไป
- ใจรักบริการ ชอบทำงานในร้านหนังสือ

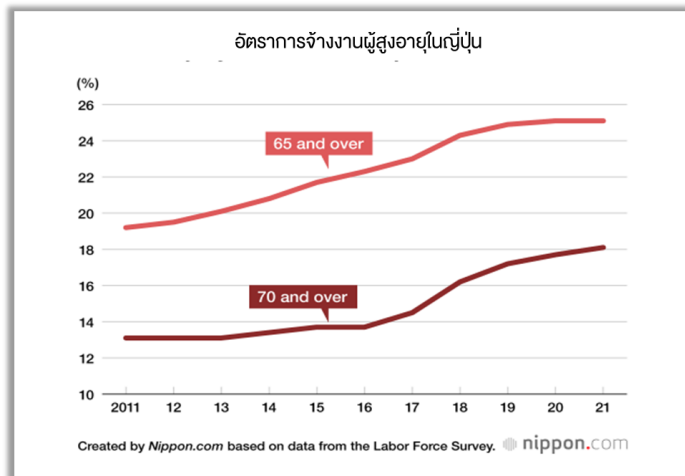

กรณีศึกษา ประเทศญี่ปุ่นและสิงคโปร์ เฝ้าจับตามองสังคมผู้สูงอายุและปัญหาการขาดแคลนแรงงาน ทำให้ภาครัฐและเอกชนขยายอายุเกษียณงานเพิ่มขึ้น

อีกทั้งภาครัฐสิงคโปร์มอบเงินอุดหนุนสำหรับนายจ้างที่จ้างงานผู้สูงอายุ เพื่อสนับสนุนการจ้างงาน

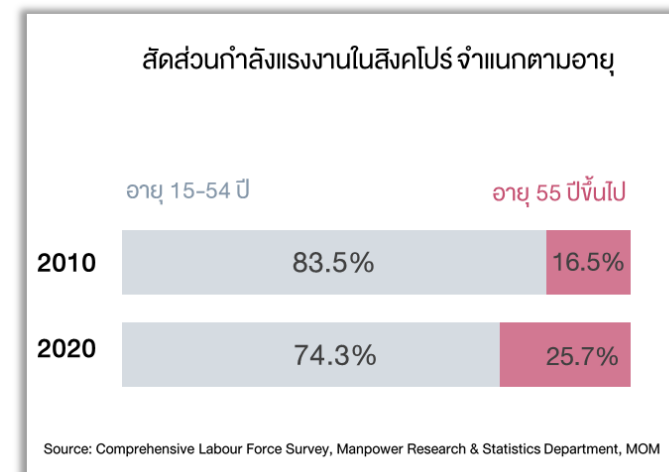
ญี่ปุ่น ขยายอายุการเกษียณจาก **65 ปี เป็น 70 ปี**
โดยมีผลตั้งแต่ 1 เม.ย. 2564

- ญี่ปุ่น ปรับเพิ่มอายุเกษียณของข้าราชการพลเรือนระดับท้องถิ่นและประเทศ จากเดิม 60 ปี เป็น 65 ปี โดยทุก ๆ 2 ปี จะมีการปรับเพิ่มอายุเกษียณ 1 ปี จนกว่าจะถึงอายุ 65 ในปีงบประมาณ 2574
- ในขณะที่ภาคเอกชน ได้มีการขยายอายุเกษียณ จากปัจจุบัน 65 ปี ออกไปถึง 70 ปี โดยการปรับแก้กฎหมายเสถียรภาพการจ้างงานผู้สูงอายุ และบางบริษัทขยายเวลาเกษียณอายุเป็น 80 ปี
- นอกจากนี้ ยังมีนโยบายให้บริษัทจ้างงานลูกจ้างที่เกษียณอายุแล้วในรูปแบบ Outsource หรือ Freelance หรือจ้างงานลูกจ้างให้ทำงานประเภทการกุศลของบริษัท
- ทั้งนี้ ในปี 2564 ญี่ปุ่นมีผู้สูงอายุที่มีงานทำกว่า 9.06 ล้านคน เพิ่มขึ้นต่อเนื่องเป็นปีที่ 17 คิดเป็น 25.1% หรือ 1 ใน 4 ของแรงงานทั้งหมด และเป็นครั้งแรกที่มีคนที่อายุระหว่าง 65-69 ปี มีงานทำสูงถึง 50.3%

สิงคโปร์ ขยายอายุการเกษียณจาก **63 ปี เป็น 65 ปี**
โดยมีผลตั้งแต่ 1 ก.ค. 2565

- ปัจจุบันสิงคโปร์ อายุเกษียณอยู่ที่ 63 ปี และจะขยายเพดานเกษียณเป็น 65 ปี โดยเมื่อถึงอายุเกษียณนายจ้างจะต้องเสนอการจ้างงานใหม่ สำหรับลูกจ้างที่สามารถทำงานได้ อีก 5 ปี ถึงอายุ 68 และจะเพิ่มเป็น 70 ปี ภายในปี 2573
- ทั้งนี้ สถิติการจ้างงานในปี 2565 จำนวนผู้สูงอายุทำงานเพิ่มขึ้นจากปี 2562 กว่า 3% โดยผู้มีอายุ 55-64 ปี ยังคงทำงานสูงถึง 70.6% และผู้มีอายุ 65-69 ปี กว่า 47.5% ยังคงทำงาน
- นอกจากนี้ ภาครัฐได้มีนโยบายช่วยลดภาระนายจ้างและสนับสนุนการจ้างงานผู้สูงอายุ โดยมอบเงินอุดหนุนการจ้างงานผู้สูงอายุตั้งแต่ปี 2566 – 2568 สำหรับนายจ้างที่จ้างผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป เดือนละ 4,000 เหรียญสิงคโปร์ ในขณะที่นายจ้างที่เข้าร่วมโครงการการจ้างงานผู้สูงอายุแบบ Part Time จะได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐบาลมากถึง 125,000 เหรียญสิงคโปร์

GSB RESEARCH

ศูนย์วิจัยธนาคารออมสิน

